

2. Солоненко О. М. Сучасні міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ. *Науковий вісник НАВС*. 2011. № 6. С. 95–103.

3. Про громадянство України : Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.

4. Білак М. Запровадження європейської доктрини «правова процедура» (fair procedure) у практиці Касаційного адміністративного суду. *Судово-юридична газета*. 2019. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/147681-zaprovdzhennya-yevropeyskoyi-doktrini-pravova-protsedura-fair-procedure-u-praktitsi-kasatsiyного-administrativного-sudu?fbclid=IwAR2HU7ZbeUOCslRV-68hlozK1_7oHPRKJJe8PTP2Y0ffjopAHPeKC0IXJvg.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>.

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10#Text>.

Зайцев Дмитро Олександрович,
ад'юнкт ад'юнктури та докторантури
Національної академії внутрішніх справ

ОБШУК У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ КРАЇН ЄВРОПИ

Право на недоторканність житла гарантоване усіма державами, які, як і Україна, належать до романо-германської правової сім'ї.

Так, у статті 50 Конституції Республіки Польща зазначено, що «забезпечується недоторканність житла. Обшук житла, іншого приміщення або транспорту може мати місти тільки у випадках, визначених законом і визначеному у ньому порядку» [1, с. 26].

Можна помітити, що законодавство Республіки Польща виокремлює поруч з житлом інше приміщення та транспортний засіб. Тобто у порівнянні з українською конституційною гарантією, ст. 50 Конституції Республіки Польща визначає усі інші об'єкти поняттям «інше приміщення».

Грунтовний аналіз кримінального процесуального законодавства Республіки Вірменії, Латвії, та Федеративної

Республіки Німеччина, дозволяє нам стверджувати про те, що законодавством вказаних країн обшук ототожнюється із слідчою дією.

Водночас, у жодній з вищевказаних країн кримінальне процесуальне законодавство не надає однозначного поняття обшуку, що, власне, і на наш погляд, жодним чином не впливає на його регламентацію та проведення у кримінальному провадженні.

Кримінальним процесуальним законодавством Федеративної Республіки Німеччина визначено, що «метою проведення обшуку є розкриття злочину, затримання осіб та знаходження речей, які можуть бути доказами у справі, якщо існують обґрунтовані припущення, що підозрювана особа або вказані речі мають значення для розслідування справи» [2].

Цікавою закономірністю проведення обшуку у Федеративній Республіці Німеччина являється те, що обшук може здійснюватися виключно відносно особи, яка своїм процесуальним статусом є підозрюваною у вчиненні кримінального провпорушення.

Водночас кримінальним процесуальним законодавством Федеративної Республіки Німеччина виділяється чотири види обшуку, зокрема:

- 1) обшук житла особи;
- 2) обшук іншого володіння особи;
- 3) особистий обшук особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення;
- 4) обшук речей підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення особи з їх подальшим вилученням [2].

Формалізованою підставою будь-якого з вищевказаних обшуків у кримінальному процесуальному законодавстві Федеративної Республіки Німеччини являється відповідне рішення суду про дозвіл на проведення обшуку, що цілком закономірно співвідноситься з процесуальними особливостями проведення цієї слідчої дії в Україні.

У невідкладних випадках, коли зволікання може бути не виправданим, кримінальним процесуальним законодавством Федеративної Республіки Німеччина передбачено, що допускається проведення обшуку без рішення суду, однак така діяльність повинна бути узгоджена з відповідним прокурором або його помічником. Як наслідок, після проведення такого несанкціонованого обшуку, його підстави й результати повинні стати предметом подальшого судового розгляду.

Здійснюючи характеристику положень кримінального процесуального законодавства Федеративної Республіки Німеччина, що стосуються проведення обшуку, слід додати, що до кола учасників, які можуть бути присутніми при проведенні обшуку віднесено наступних, а саме:

- суддю;

- прокурора;
- особу, у якої проводиться обшук;
- одного чи двох представників або членів общини, в окрузі якої проводиться обшук;
- представника особи, повнолітнього родича чи сусіда, якщо обшук проводиться у неповнолітнього підозрюваного [2].

Відповідно до положень кримінального процесуального законодавства Латвії, обшук віднесено виключно до слідчих дій. Вилучення речей та предметів за згодою особи, здобутих злочинним шляхом, цінностей та інших документів, які мають значення для справи, може бути підставою для відмови правоохоронних органів від проведення обшуку. У разі відмови від добровільної видачі перелічених речей, предметів та документів, які мають значення для справи, застосовується обшук [3].

Так, законодавством Латвії визначено наступні випадки проведення обшуку, зокрема:

- 1) обшук в будь-якому приміщенні чи іншому місці;
- 2) особистий обшук особи;
- 3) обшук у приміщеннях дипломатичних представництв [3].

Аналогічно як в Україні та Федеративній Республіці Німеччина, юридичною підставою для проведення обшуку є відповідне рішення суду. При цьому, латвійський кримінальний процес також допускає проведення обшуку у невідкладних випадках. Однак протягом 24 годин після його проведення, суддя повинен бути проінформований про обставини та результати проведеного обшуку [3].

Цікавою особливістю, яку ми не можемо не відзначити, є те, що кримінальним процесуальним законодавством Латвії не визначено установлених вимог до рішення судді про дозвіл на проведення обшуку, що є досить актуальним у контексті впливу філософії права на формування незалежної суддівської думки від установленого нормативізму, закріпленого у позитивному праві.

Так, кримінальним процесуальним законодавством Латвії встановлено низку можливих учасників проведення обшуку, до якої віднесені:

- 1) слідчий;
- 2) прокурор;
- 3) спеціаліст;
- 4) представник юридичної особи;
- 5) особа, у якої проводиться обшук або повнолітній член її сім'ї, а у разі їх відсутності можуть бути залучені володілець, особа яка веде їх господарство, представник місцевого самоврядування [3].

У Республіці Вірменія, як і у всіх інших проаналізованих вище країнах, ключовою правовою підставою для проведення обшуку також є рішення суду.

Натомість кримінальне процесуальне законодавство Республіки Вірменія є особливим у тому, що не має передбачених випадків

проникнення до житла чи іншого володіння особи без рішення суду, тобто у невідкладних випадках [4].

Також у Республіці Вірменія законодавство не передбачає конкретних вимог до рішення суду, яке надає право на проведення обшуку, а тільки вказує, що воно може бути таким, у якому суд задовольняє клопотання сторони про проведення обшуку або ж навпаки – відмовляє [4].

Водночас, згідно з положенням Кримінального процесуального кодексу Республіки Вірменія, до кола учасників, які можуть бути залучені до участі в кримінальному провадженні при проведенні обшуку віднесено:

- 1) слідчого;
- 2) понятих;
- 3) перекладача;
- 4) спеціаліста;
- 5) захисника;
- 6) представника;
- 7) особи, у якої проводиться обшук та повнолітнього члена її родини (при цьому не має значення вік особи, у якої проводиться обшук), а за їх відсутності – представника житлово-експлуатаційної організації або органу місцевого самоврядування [4].

У Республіці Верменія, як і в Україні, головним суб'єктом здійснення досудового кримінального провадження є слідчий. Щодо розгляду повноважень слідчого при проведенні обшуку, то вони досить схожі з тими, які визначені кримінальним процесуальним законодавством України й особливих виключень, які б необхідно було додатково висвітлити, не містять.

Залучення спеціаліста до проведення обшуку у Республіці Вірменія має схожий характер з тією правовою процедурою, порядок якої визначений відповідними положеннями КПК України [4; 5].

У результаті дослідження обшуку у законодавстві країн Європи виявлено, що цей процес регулюється різноманітними нормами та процедурами в залежності від країни. Однак спільною рисою є те, що обшук є важливим інструментом правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю та забезпеченні безпеки суспільства. Правові норми щодо обшуку чітко визначають умови та процедури його проведення, забезпечуючи захист прав та свобод громадян. Дослідження підтверджує значення ретельного вивчення законодавства кожної країни для забезпечення ефективного та правомірного використання обшуку в правоохоронній діяльності.

Список використаних джерел

1. Шаповал В.М. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ: Москаленко О.М., 2018. 84 с.

2. German Code of Criminal Procedure (Strafprozeßordnung – StPO). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html.

3. Criminal Procedure Law of the Republic of Latvia, adopted on 21.04.2005. Published in Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005; Reporter of the Saeima and the Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, 11, 09.06.2005 (as amended by 24.12.2019). URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820>.

4. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրք 1 սեպտեմբերի 1998 թ. URL: <https://www.arlis.am/documentView.aspx?docid=33>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Льницький Михайло Миколайович,
здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

СТРОКИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ШВИДКОСТІ

Забезпечення швидкого досудового розслідування, розкриття та вчасне притягнення винуватого до кримінальної відповідальності, дають можливість здійснення правосуддя в найкоротші строки, що в свою чергу є гарантією захисту конституційних прав і свобод осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні, а дотримання процесуальних строків певним чином дисциплінує учасників кримінального провадження, зобов'язує їх здійснювати необхідні дії.

Відповідно до статті 113 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) процесуальні строки – це встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані або мають право приймати процесуальні рішення та вчиняти процесуальні дії [1]. При чому ці процесуальні дії повинні вчинятися без невинуватого затримки і в межах строку визначеного КПК.

Заїка С.О. визначає строк кримінального провадження як установлений і врегульований кримінальним процесуальним законом, або рішенням уповноваженої особи обов'язковий для виконання визначений момент або період часу, необхідний для утримання від учинення учасниками кримінальних процесуальних відносин дій або прийняття процесуальних рішень, з перебігом якого виникають чи припиняються права та обов'язки і настає процесуальна відповідальність учасників провадження [3, с. 96].

Так, процесуальні строки виражаються в певних проміжках часу, межами яких є кількість цього часу, що обчислюється годинами,